

eren: hoe

an
ontwik-
kerkelijk
of gene."
vanzelf
voor u

geologen
och niet
en ant-
gij stil."
redigen.
eningen
begrip.
de eerst
te laten
a zoven-
redac-
ar den
tellen,
zou ik
ontwik-
in deze
zie mag
dit mag
an niet-
icht een
ormata".
ren. Zij
zooveel
beyond.
iste ge-
er reeds
leramen
was een
aan
r steun,
edenke,
ei is en

pers.
lang in
Daarom
res, dat
iden en
handeld
houwer,
lit punt
ekomen.
net wat
meende
diergeon
rstand
r Johan
rediger

N. Roth-
ijk plei-

en vrije
naar een
m, zijne
dagblad
op maan-
eene be-

lurgeon,
e voren

van het
cht, he-
heid van
alle arti-
zies: zoo
als de
vie naar
ernaar,
laaf alle
toet zijn
nomie in
den aan-
gen door
edacteur
it, en de
ts heeft;
ex heeft
ten, hem,
en lezen
eid moet
rdat de
waarna
overeen-
en voor
fungeert,
aar heb-
over de

zullen de
laad zijn
eestelijke
antwoor-
het blad,
een con-
te mede-
het ge-
worden
iet leven
hebben.

Voor deze opvatting valt veel te zeggen. Alleen vraag ik mij af: hoe staat de welbekende onbekende „Gereformeerde zijde“ daaronder? Hij hoort het hier van den hoofdredacteur: men neemt zijn stukken alleen op, omdat zij geacht worden met den geest van het blad te strooken. Dus „Gereformeerde zijde“ vormt met dit liberale blad een eenheid. Is dit niet zijn vormis? En den weg om uit deze impasse te geraken, snijdt dit blad hem af met de passage:

Dit alles verhindert natuurlijk niet, dat het dagblad, voornamelijk in het feuilletonistisch gedeelte, ook soms met den naam van een schrijver zijn voordeel kan doen. Het komt ook menigmaal voor, dat het dagblad over een bepaald onderwerp het oordeel van een bepaald persoon inroep, omdat mag worden aangenomen, dat de lezers juist aan de meening of de voorlichting van zulk een bepaald persoon over dat bepaalde onderwerp bijzondere waarde zullen hechten. Zoo b.v. de meening van Lorentz over een actueel natuurkundig vraagstuk, het oordeel van Tarnsch over een schaakpartij enz. Wij plaatsen ook gaarne b.v. een: „prof. Cassel schrijft ons“, dat aan het artikel het karakter geeft van een aan de redactie gericht brief, voor welks inhoud de schrijver dan vanzelf aansprakelijk blijft in zulke gevallen komt het juist aan op den persoon, die het artikel schrijft, en het artikel zou dikwijls veel van zijn waarde verliezen, zoo het anoniem verscheen. Doch deze gevallen staan buiten het vraagstuk, dat het journalistiek congres bezig zal houden.

Intusschen wordt door dit alles duidelijk, dat met het dagblad een nieuw gezag is opgekomen. Zij, die het kerkelijke gezag niet dulden, leveren zich niet zelden geheel aan het gezag van een of anderen krant over en dan dikwijls een van tegenovergestelde richting. Men luistere naar wat de „N. R. Ct.“ nog opmerkt.

De heer Lesturgeon voert, op de keper beschouwd, niet veel meer aan, dan het belang van den journalist, die door het onderteekende artikel meer naar voren zou komen. Tegen deze anghartige opvatting zouden wij het congres van journalisten, dat Zaterdag bijeenkomt, willen waarschuwen. Het onderteekende artikel zou heel wat desillusie geven. Jolian de Meester wijst daar terecht op.

Menig artikel, al of niet bijgestoofd, verbeterd of veranderd in de keuren der krant, ontleent nu zijn gezag aan de krant, omdat men weet, dat het tuting geeft aan de meening en opvatting van de collectiviteit „wij“, die de redactie is van het blad; het zal meer gezag hebben naarmate de eenheid, die in die collectiviteit heerschen moet, voor het publiek duidelijker aan den dag treedt. Doch het zou meens dit gezag en deze betekenis verliezen, indien het niet langer door die naamloze gemeenschap, die „wij“ vormen, met hare verantwoordelijkheid werd gedekt, doch als de persoonlijke meening van meneer X of Y (wij kunnen hier uit den aard der zaak geen naam invullen) ten beste gegeven werd. Zoals men nu aan elkaar vraagt: „Hebt gij gelezen, de „N. R. Ct.“, het „Hbl.“, de „N. C.“ zegt zus of zoo“, zou het dan menigmaal zijn: „Wie zegt dat?... O, die maar“, indien al het artikel niet geheel ongelezen terzijde gelegd wordt. Menig artikel, dat nu den schrijver voldoening geeft, en zijn lust in het journalistenvak verlevendigt, zal dan tot bittere deceptie aanleiding geven.

Behoort men op grond hiervan niet met de uiterste zorg zijn dagblad te kiezen? Natuurlijk gelden, voor het weekblad andere regelen dan voor het dagblad. Bij het dagblad interesseert het den lezers over het geheel weinig, wie een artikel, uitgenomen dan hoofdartikelen en driestarren en enkele correspondenties, schrijft. Het weekblad verkeert juist in andere conditie. Daarom besloot ook „De Reformatie“, dat alle artikelen onderteekend worden. In den persarbeid moet niet het belang van den schrijver, ook niet dat van het blad, maar dat der lezers den doorslag geven.

Tagorisme?

Nog altijd is de pers over Tagore niet uitgepraat. De „Gereformeerde Kerk“, het orgaan van de Confessionele vereniging roept Tagore toe:

Tagore, predik het kruis der verzoening. En anders, reis terug naar uw land van de schaduwen des doods; en laat ons in ons Christenland het licht op den kundelaar. Maar... het is waar ook: „Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft hetzelfde niet begrepen.“ En nu zegt men: ex heeft lux, uit het oosten daagt het licht en verblijdt zich over Tagore en over Boeddha en vergeet de ster van Bethlehem.

Vrienden, de groote vraag van dezen grooten tijd is deze: zullen wij Christenen blijven, of weder, om heidenen worden.

In „De Bazuin“ oordeelt prof. Honig:

Om meer dan ééne reden is dit optreden van den Indischen filosoof en dichter merkwaardig. Hier eene geheele andere mentaliteit dan in Engeland!

In Londen bestond zijn gehoor hoogstens uit 600 personen en hier was de lokaliteit, waarvan gebruik gemaakt werd, steeds te klein.

Ten onzent was de aanblik van de volle zaal niet steeds dezelfde.

In Den Haag waren 's middags en 's avonds de vrouwen zóó ver in de meerderheid, dat, volgens de bladen, de mannen nauwelijks in 't oog vielen.

In Amsterdam, Leiden en Rotterdam was 't geheel anders. Daar verdronken zich om den Indischen wijze naast dames ook zeer vele mannen: hoogleraren, beoefenaars van de kunst, onderwijsman-

nen, studenten, ja personen uit alle kringen van de maatschappij.

En aan de bewering van dr. Hooykaas en den Hoofijzer-correspondent van het „Handelsblad“, dat Tagore in wezen dezelfde prediking brengt als Jezus, verbindt hij de waarschuwing:

Beide houden staande, dat Tagore in ons land „hetzelfde gepredikt heeft als Christus“. Dat „deze profeet uit het Oosten het oude evangelie weer eens in nieuwen vorm is komen verkondigen“. Dat het woord van den Oosterling „Evangelietaal“ was. Ziedaar eene moderne levens- en wereldbeschouwing.

Zoo ver gleed men af. Zoover is men van het Christendom verwijderd. Men verstaat niet, dat we slechts door een Middelaar tot God gaan kunnen, gelijk God eerst in dien Middelaar tot ons afdaalde.

Laat ons dan op onze hoede zijn! Laten we toch het onderscheid tusschen de algemeene en de bijzondere openbaring tusschen de valsche en de ware religie niet uit het oog verliezen.

En vasthouden aan de Gereformeerde levens- en wereldbeschouwing, ook al noemt men ons dan smadelijke menschen, die hun tijd niet verstaan.

In hetzelfde blad vraagt prof. Bouwman:

Wat verkondigt deze Dr. Tagore? Waarom stellen zoo velen belang in dezen dichter-wijzegeer? Wanneer wij de geschriften van en over dezen men lezen, dan bekomen wij den indruk, dat juist zij die zoeken naar de rust des harten, maar die met het Christendom hebben afgerekend, uit den mond van Tagore de wijsheid begeeren. Zijn leering is een Indisch theosophisch-Brahmanistische filosofie, waarin ook nieuwere Westersche gedachten zijn opgenomen.

In zijne zangen gaat hij uit van de gedachte, die in de oude Upanishads reeds is vertolkt, dat God immanent is in onze zielen evenals in alle dingen. „Gods kracht is in het universum. Gods liefde is in de individuele ziel“. De eerste schrede op den weg tot volmaking is de kruisiging van het slechte in den mensch, de laatste is de liefde. Asece dus en mystiek is de weg. Kennis is een middel tot het bereiken van het hoogste.

En hij besluit:

Zoo gaat het. Men verwerpt Jezus als Zaligmaker, en men begroet een leeraar uit het verre Indië, die een weg aanwijst, langs welken men uit eigen kracht kan komen tot de volmaking. Men begeert geen vergeving van zonden van Christus den eenigen Zaligmaker, maar men luistert liever naar een evangelie, dat is naar den mensch, een evangelie dat leert de vergoddelijking van den mensch. Christus wordt verworpen en men neemt zijn toevlucht tot den voorlooper van den antichrist.

De „Geref. Kerkb.“ van Gorinchem laat zich aldus uit:

Men heeft hoog opgegeven van Tagore. Nu, hij staat ook hoog als mensch. De lamp Gods brandt helder in dien mensch, alleen maar, 't is niet de lamp des Heeren. Men moet zijn verzen maar eens lezen in de vertaling van Frederik van Eeden („Wij-zangen“ en „De Hoovenier“). Zeker, ge vindt er in de mystieke liefde, die den Schepper zoekt. Hij leest u het lied van Gods liefde af uit het gouden licht, dat danst op de bladeren, de nietsdoende wolken, die door den hemel zeilen, den voorbijganden wind, die zijn voorhoofd koelt. Hij brengt Het morgenlicht, dat zijn oogen overstroomt, is hem Gods bericht tot zijn hart. „Uw geluk buigt zich van boven, uwe oogen zien neer in mijn oogen, en mijn hart heeft uwe voeten aangeraakt“. (Wij-zangen LIX). Hij heeft Gods liefde gezien, o zeker. Maar niet heeft hij Gods genade geproefd. Hij is een van de beste leerlingen in de school der gemeene genade; maar zolfs tot de deur van de voorbereidende klasse van de leerschool van bijzondere genade dringt hij niet door; hij dan ook niet. En als hij vraagt: „welke macht was het, die mij deed opengaan in dit onmeetlijk geheimenis als een knop in het woud om middernacht?“, dan is het antwoord niet, dat die macht behoorde aan de genade Gods in Christus Jezus. Zijn onluikend schoon is toch maar heidensch schoon; hij blijft pantheïst, geen Christen. En wel leest hij in de kerk, maar dan in een kerk, die al lang zich daárvan heen werkte, waar hij nog niet eens aan toe kwam: Jezus Christen naar de Schriften.

En nu is dit het treurige: dat in de Tagore-week de kranten de leegte kolommen vullen met de leegte spraak voor leegte harten van dat leegte Tagore-evangelie. Zoo staat het er. Evangelie! Men gebruikt hem als profeet. Afgestobde vertegenwoordigers van verschrompeld kerkelijk leven werken zich aan hem naar boven en piepen met hun dwergstemmetje de menigte toe: „ziet ge nu wel, dat de naam van Jezus Christus nog niet in het vergeetboek mag, want deze Indiër heeft ook respect voor hem; zoudt ge ook dus niet bij ons in de kerk nog weer eens komen, als hij straks weg is?“. Zoo moet het evangelie van een heiden in bescherming nemen het evangelie van Christus.

De „Haagsche Post“ kan het niet laten een beetje den spot te drijven met het geval.

De prachtige kop, de melodieuze stem, misschien ook wel het fraaie Oostersche gewaad hebben hun invloed op het overtalrijk vrouwelijk auditorium niet gemist. Voeg daarbij het telwat nevelachtige, zwevende van den inhoud van Tagore's redevoeringen, zoo juist geschikt, om door niemand weerproken, ja door allen beaamd te worden, benevens de min of meer dwepende verbeerlijking, waarmee geestdriftvolle dames hem ooringden en men heeft

gegevens genoeg, om het enthousiasme te verklaren, waarmee de mystieke Oosterling in ons land ontvangen is.

Het bezoek van Tagore heeft er de oogen voor geopend, dat vele moderne menschen in ons vaderland voor zichzelf geen vrede hebben. Zullen zij dien bij Tagore vinden? Zullen we hier een zeker Tagorisme zien ontwaken? Men overschatte den invloed van Tagore niet. Dat hij blijvende sporen zal achterlaten geloof ik niet. Daarvoor was zijn boodschap veel te passief. In het Oosten sluimeren ongetwijfeld krachten, welke voor het christendom gevaarlijk kunnen worden. Vooral omdat het Westen in een mentaliteit verkeert, dat zij al wat uit het Oosten komt gretig indrinkt. Doch een profeet moet iets militants hebben. Men denke aan Mohammed. Daarom is Tagore naar mijn meening voor wereldprofeet niet in de wieg gelegd. Hij is te weinig krachtfiguur.

Menschentypen.

Voorzoover ik weet, staat er nu voor van 't jaar geen opvoedkundige meer op het lijstje om ons land te bezoeken. Behalve Tagore hebben we ook Montessori en Kerschensteiner hier gehad. Een lozing van den laatste over „De Psychische Structuur van den Opvoeder en Leeraar“ werd in de „Paedagogische Studiën“ vertaald. Daarin onderscheidt hij in navolging van Spranger de volgende menschentypen:

De theoretische mensch is hij, die in zijn psychische ontwikkeling in hoofdzaak geleid wordt door de wet der objectiviteit of door een aandrift naar objectieve kennis. Hij is de mensch, die overal en altijd zich inspant, de werkelijkheid, het diepere weten te vatten.

De phantasiemensch daarentegen, de kunstenaar, wil de werkelijkheid niet objectief doorgronden. Integendeel; hij zoekt de subjectieve betekenis der werkelijkheid, zooals hij haar beleeft en wil deze zijn arbeid tot uiting en tot werking brengen. Worstelt de theoretische mensch met den inhoud bij de vaststelling van het verschijnsel, de kunstenaar kumpt met den vorm bij de voorstelling daarvan.

De religieuze mensch wordt in zijn doen en laten geleid door het verbinden van alle verschijnselen en van alle werkelijkheid tot een hogere eenheid naar den geest, zoodat de beweging van zijn innerlijk leven rust vindt in een toestand van volledige overwinning, verzoening en reine vergeestelijking.

Bij den socialen mensch is het richtsnoer van het leven zijn liefde tot de menschen. Zijn diepste drijfveer is niet het kennen, niet het vorm geven, niet het betrekken op het transcendente, maar de reine liefde tot den levenden mensch, met haar solidariteitsgevoel, haar hulpvaardigheid, haar vreugde in het offer voor anderen.

De oeconomische mensch in zijn zuiversten vorm wordt gedreven door het „economisch princip“, het streven, met zoo weinig mogelijk inspanning en zoo gering mogelijke onkosten goederen voort te brengen, te verwerven, te verspreiden en daaruit voordeel te trekken.

De machtsmensch ten slotte, tot welk type ook de groote politieke figuren behooren, is vervuld van de begeerte van te heerschen. Hij tracht altijd en overal op anderen een zoodanigen invloed te verkrijgen, dat de wilsrichting van die anderen met zijn eigen wilsrichting moet samenvallen.

Wanneer er in de werkelijkheid zuivere vertegenwoordigers van ieder wilstype bestonden, dan had ieder van hen zijn eigen opperste wet in eigen borst: de theoretische mensch de waarheid, de oeconomische mensch de wet van het voordeel en het nut, de sociale mensch de wet der liefde, de aesthetische mensch de wet der schoonheid, de politieke mensch de wet der macht en der overheersching, de religieuze mensch de wet der wereldoverwinning, de wet der verlossing.

Ik zou deze onderscheiding niet geheel voor mijn rekening willen nemen. Inzonderheid komt de religieuze mensch niet tot zijn recht. Maar het is wel de moeite waard van dit gevoelen kennis te nemen. HEPP.

Vragenbus.

J. R. te G. vraagt naar de woorden van den zegengroet, die aan het begin van onze godsdienstoefeningen door den Dienaar des Woords wordt uitgesproken.

Voorop sta, dat onze liturgie geen zegengroet kent, wel een votum. Ook is er nooit voor den zegengroet door eenige synode een formule gegeven. Men kan dus niet spreken van een verplichte formule, waaraan iedere predikant zich heeft te houden. Dat heeft er toe geleid, dat er allerlei formuleringen in zwang zijn gekomen, soms heel uitvoerige. De meest gewone was tot voor ongeveer 25 jaar geleden wel: Genade, barmhertigheid en vrede zij u van God den Vader, en van Jezus Christus onzen Heere, in de gemeenschap den Heiligen Geestes. In de laatste jaren evenwel kwam bij verschillende predikanten het streven op om dezen groet, die klaarblijkelijk aan de brieven van Paulus was ontleend, dan ook letterlijk te geven, gelijk hij in die brieven voorkomt, te meer, daar ook het votum letterlijk aan Psalm 124 is ontleend, en de zegen aan het einde van Num. 6, c. g. 1 Kor. 13. Dit gebruiken van den zegengroet, gelijk Paulus hem in de brieven geeft, gaf wel eens aanleiding tot moeilijkheden, omdat men meende, „dat de Heilige Geest daarin weggelaten werd“. Zulk een meening berust natuurlijk op een misverstand. Wie zich houdt aan de woorden der Schrift, is daardoor gedekt, en buitendien, in den zegengroet van Paulus is van een niet rekenen met den Heiligen Geest geen sprake, aangezien daar naar God den Vader, den Drievienige met den Zoon als tweede Persoon genoemd wordt, maar Christus als Middelaar des heils, gelijk uit de gebruikte namen duidelijk blijkt. Om evenwel dit misverstand te ontgaan, wordt ook wel de groet uit Openb. 1 gebruikt, of houdt men zich aan den bovengenoemden.

Ons oordeel is, dat elke Dienaar des Woords nauwgezet zal hebben te overwegen, welke formule hem de beste lijkt, waar de liturgie vrij laat, mogen we elkander niet binden.

F. W. G.